

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QUVCHILARNING FAOL O'QUV FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISHDA O'QITUVCHINING ROLI

Qurboniyozova Mardona Fayzulla qizi

Termiz iqtisodiyot va servis Universiteti

Ijtimoiy gumanitar fanlar fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim tizimida o'quvchilarning faol o'quv faoliyatini shakllantirish jarayonida o'qituvchining o'rni va ta'siri tahlil qilingan. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining psixologik va pedagogik xususiyatlari, ularning bilishga bo'lgan ehtiyoji, faollik darajasi va mustaqil fikrlash ko'nikmalarining rivojlanishida pedagogning yondashuvi muhim omil sifatida ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, o'qituvchi tomonidan qo'llaniladigan metodlar, interfaol usullar, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari misolida real natijalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, o'quvchi faolligi, pedagogik yondashuv, motivatsiya, interfaol metodlar, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, mustaqil fikrlash.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi har bir inson hayotidagi eng muhim poydevor bo'lib, bu davrda o'quvchilarda nafaqat bilim asoslari, balki mustaqil fikrlash, atrof-muhitni tushunish, ijtimoiy faollik kabi ko'nikmalar shakllana boshlaydi. Shu sababli bu davrda o'quvchilar bilan ishlaydigan o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki ularni yo'naltiruvchi, rag'batlantiruvchi, ishonch uyg'otuvchi, eng muhimi, faol shaxs sifatida o'stiruvchi yetakchi bo'lishi lozim.

O'quvchi faolligi – zamonaviy ta'lim mezon

Bugungi kunda pedagogikada “faol o'quvchi” tushunchasi keng qo'llanmoqda. Bu – o'quv jarayonida shunchaki ma'lumotni eslab qoladigan emas, balki uni tushunib, qayta ishlay oladigan, hayotda tatbiq qila oladigan shaxsni anglatadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari aynan ushbu ko'nikmalarni shakllantirish uchun juda sezgir, qiziquvchan va o'rganishga intiluvchan bo'lishadi. Agar o'qituvchi bu davrda ularning faolligini to'g'ri yo'naltirsa, keyingi bosqichlarda o'quvchining akademik muvaffaqiyati yuqori bo'ladi.

O'qituvchining roli va yondashuvi

O'qituvchi faoliyatidagi asosiy vazifa – o'quvchining bilishga bo'lgan ehtiyojini uyg'otish, uni rag'batlantirish, fikrlashga, izlanishga undashdir. Bunda quyidagilarga alohida e'tibor qaratilishi lozim:

- Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv – har bir o'quvchining individual qobiliyati, o'zlashtirish darajasi, xarakteriga mos metodlarni tanlash.
- Interfaol metodlardan foydalanish – “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Insert”, “B-B-B” kabi texnikalar orqali o'quvchini faol ishtirokchiga aylantirish.
- Motivatsiya mexanizmlaridan foydalanish – o'quvchini baholashda faqat ball bilan emas, balki maqtov, rag'batlantiruvchi iboralar, amaliy topshiriqlar orqali uning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish.

- Mustaqil o'rganishga yo'naltirish – o'quvchini ma'lumot izlashga, savollar berishga, o'z fikrini asoslab berishga o'rgatish.

Darslarda faollikni oshirish bo'yicha samarali usullar

O'quvchilarning o'zlashtirishini kuchaytirish va darsga qiziqishini saqlab qolish uchun quyidagi metodlar o'zini oqlagan:

- O'yin texnologiyalari: boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun bilimlar o'yin shaklida taqdim etilsa, ular ko'proq ishtirok etadi va o'rganilgan bilimlarni yaxshi eslab qoladi.

- Loyiha ishlari: guruh yoki juftlikda kichik loyiha ustida ishlash, mustaqil material tayyorlash bolalarda ijodkorlikni shakllantiradi.

- Raqamli resurslardan foydalanish: multimediali darslar, animatsiyalar, onlayn testlar, interaktiv taqdimotlar orqali darsni jonlantirish.

O'qituvchining nutqi va shaxsiy namunasi

Boshlang'ich sinf o'quvchilari ko'pincha o'qituvchining nutq uslubi, harakati, ohangidan ta'sirlanadilar. O'qituvchining darsdagi kayfiyati, o'ziga ishonchi, mehribonligi yoki qat'iyligi o'quvchining ichki holatiga bevosita ta'sir etadi. Shu bois har bir pedagog o'z nutq madaniyati, jismoniy holati va emotsional muvozanatini nazorat qilishi zarur.

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning o'quv faoliyatini shakllantirish, ularni faollikka undash, bilim olish jarayonini qiziqarli va mazmunli tashkil etish bugungi ta'lim tizimining asosiy talabi hisoblanadi. Bu borada o'qituvchining pedagogik mahorati, yangilikka ochiqqligi, bolalarga bo'lgan mehr-muhabbati muhim omil sanaladi. Har bir dars o'quvchining shaxs sifatida rivojlanishiga hissa qo'shishi, uni mustaqil fikrlovchi, faol ishtirokchi shaxsga aylantirishi lozim.

Kelajakda boshlangan bu jarayon izchil davom etsa, biz o'zimizga ishonadigan, ilmga chanqoq, innovatsion tafakkurga ega avlodni voyaga yetkazamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tursunova M.X. "Boshlang'ich ta'lim metodikasi". – Toshkent: O'qituvchi, 2022.
2. Yoqubova G.M. "Faol ta'lim metodlari". – Samarqand, 2020.
3. Karimova N.A. "Pedagogik texnologiyalar asoslari". – Toshkent: Ilm Ziya, 2021.
4. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. "Boshlang'ich ta'lim konsepsiyasi", 2022.
5. Dewey J. "Democracy and Education". – New York, 1916.
6. Vygotsky L.S. "Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes". – Harvard University Press, 1978.
7. <https://edu.uz>
8. <https://uzedu.uz>